

Ze blijven op en neer wandelen, tot over de brug van de Leliegracht een lange, geheel in het zwart geklede figuur komt aanstappen: Professor Rutgers, die het dichtst bij de V.U. woont, op dezelfde gracht, op nummer 192. Professor Rutgers, wiens preciesheid bij de studenten spreekwoordelijk is — iedere nacht tot half drie precies studeren, iedere morgen om half elf precies opstaan — en die door de oudere studenten gewaardeerd wordt om zijn nooit brillante, maar altijd door en door degelijke colleges.

Heel dit fin-de-siècle schijnt gekenmerkt door deftige rust en beheersing. Maar dat is slechts de buitenkant. Ook in deze tijd heeft het gegist en gebroeid. Kerkelijk is er de felle strijd der Dolerenden; in de literaire wereld woelen de Tachtigers en over de sociale toestanden is er groeiende ontevredenheid, die soms tot felle daden uitslaat: Domela Nieuwenhuis, gewezen predikant als Kuyper, moest in 1886 op dezelfde dag als deze in Den Haag verschijnen. Kuyper voor de synodale commissie, Domela voor het gerechtshof. Kuyper werd als lid van de Amsterdamse kerkeraad afgezet, Domela kreeg een jaar wegens majesteitsschennis. Anderen zetten Domela's werk voort, geheel anders — maar met veel succes. Zo de jonge, gevoelige Pieter Jelles Troelstra, wiens woord door de arbeidersmassa als een evangelie werd ingedronken.

Zeker, voor de oppervlakkige beschouwer schijnt het eind van de negentiende eeuw vol knusse gemoedelijkheid: deed een bescheiden woning niet slechts f 1.10 per week, kostte de boter niet slechts elf stuivers het pond en een tarwebrood maar dertien cent? Jawel, maar bij de conducteur van de paardentram moest die woninghuur af van een weekloon van negen guldens en bij de timmerman van een uurloon van twee dubbeltjes. Een rustig leven, ja, in zekere zin. Want de tering ligt als een gluipend monster op de loer en er is geen kruid tegen gewassen.

Er bloeit bescheiden een cultureel leven in Amsterdam: sinds 1885 kent de stad het Rijksmuseum, sinds 1888 z'n Concertgebouw en daarnaast zijn er nog enkele schouwburgen. Maar in de volksbuurten hoort de waggelende dronkeman bij het normale straatbeeld.

In deze wereld van het fin-de-siècle is de V.U. opgegroeid. In haar kring zien we de felheid van de Doleantie-strijd, maar toch ook veel van de knusse gemoedelijkheid van het Amsterdam van omstreeks 1890. Wij, die de perfect georganiseerde V.U.-dagen kennen, kunnen ons moeilijk voorstellen, dat een officiële lunch deerlijk mislukte omdat de man, die met de regeling daarvan belast was, de zaak in het honderd liet lopen. *Zelfs de mislukking*, staat er in een officieel verslag, *gaf bij*